

Mann hvis navn betød forreder - med sin hustru: Først bilder

Maria Quisling ved sin manns hjem, i Telemark ... med sin mann i 1944; deres siste bilde sammen ... ved sjøen i 1936.

F r u Q u i s l i n g s n a k k e r e t t e r 2 1 Å r !

Jeg satt i en forgylt stol og drakk "engelsk te" og snakket lenge med en ualminnelig kvinne hvis eksistens verden har glemt.

Høy, mørk og vakker, Maria Vasiljevne Quisling, enken etter major Vidkun Quisling, plutselig leder under krigen, hvis etternavn har gått inn i ordbøkene (med liten "q") som en erstatning for "judas" "femtekolonnist" og forreder.

Han ble satt under tiltale for å ha konspirert med Hitler om å invadere Norge i 1940, og deretter å ha virket som marionettleder. Hans CBE for å ha beskyttet britiske interesser i Sovjetrusland i 1927-29 under et brudd i den diplomatiske forbindelse, ble fratatt ham.

Tidlig om morgenen 24. oktober 1945 ble han henrettet foran en hop på middelalderfestningen Akershus, Oslo, idet han protesterte: "dette er akkurat som i det gamle Rom", og ba eksekusjonspeletongen om "ikke å ha dårlig samvittighet" og forsikret igjen at han var uskyldig.

"M e s t h a t e t"

Han hadde fått innbringning på 252.000. Hans eiendom var konfiskert. Hans forvilede hustru, som han hadde bedt innstendig om ikke å ta gift, og ikke "ta det for hardt", satt igjen uten en øre, avhengig av noen få venners godgjørenhet og under stadig trussel om arrest, "den mest hatete kvinne i Norge".

Slik var det plutselige, tragiske fall som overgikk Maria, den eneste datter av tsaristiske aristokrater, som overlevde den russiske revolusjon i Khar'kov - en kvinne som hadde levd to år sammen med sin mann som hadde ansvaret for den britiske Moskva-ambassade, som hadde danset med kong Håkon da Quisling var forsvarsmann i 1931-33 og ble en personlig venn av den livlige dronning Maud (datter av Edward VII).

Hun var Norges "First Lady" i 1940-45 da hun presiderte over Gimle "gudenes hjem" som Quisling kaldte en skipsreders palass til £150.000 fra før krigen, hvor han etablerte sin offisielle residens som "Minister-president".

Hvordan har hun det nå, hun nærmer seg en alder av 66 år, lurte jeg på; jeg hadde tjenestegjort i Norge under krigen, frigjøringen og fredstid, og også skrevet den noe omstridte biografien om hennes mann siste år - uten å ha oppnådd å få hennes viktige vidnesbyrd.

"Forbausende bra" oppdaget jeg da hun omsider ga meg adgang til sitt hjem, den første skribent som fikk intervju henne siden krigen.

I stedet for en nedbrutt gammel dame traff jeg en rank brunette i sort satin-kjole med innvevde sølvtråder i halsen og på ermene. Hennes kullsorte hår var ordentlig satt opp i krøller fra en annen mote.

Hennes oliven-farvede hud fremhevet hennes bemerkelsesverdige brune øyne, som var undersøkende, ertende, fiendtlige og noen ganger gnistrende.

Historiene om hennes ungdoms skjønnhet var tydeligvis vell fundert, og hun møtte meg med verdighet som en enkefyrstinne av den tsaristiske skole. Her var en veritabel prima donna, som var vant til å klare meg selv og til å få sin vilje.

Nå forstår jeg hvorfor nordmennene kaller henne "Sorte Maria"

Enhver tanke om at jeg skulle ha trengt meg inn til et levende gjenferd ble forlatt.

"Efter så mange år! Det glæder meg å møte Dem" sa hun og tok hånden min. "Men før vi setter oss og prater, vil jeg at De ser på lysene."

Så ledet hun meg over det store værelset, fylt med kunstgjenstander, til et svart ekebord med utskårne løvehåder og heraldiske symboler. På bordet, mellom to flakkende stearinlys sto en stor selvramme med fargefoto av en kraftig, alvorlig mann, halvprofil, med velberstet blondt hår og kledd i en mørkeblå dress, hennes avdøde mann, Vidkun Quisling, eldste sønn av en luthersk prest.

"Det er synd det ble tatt i Tyskland og at det får ham til å se så alvorlig ut" bemerket hun. "Men vi må innrømme at tyskerne er utmerkede fotografer. I virkeligheten var han snild og ofte humoristisk, skjønt det er ikke mulig å se av dette bildet. Jeg har det på denne øresplassen, på hans arbeidsbord som vi tok med fra Russland, fordi det er det eneste bilde i farger av ham. Det gjør det så levende."

Vi snakket norsk, hver med sin respektive aksent, men atmosfæren var meget russisk, meget "ancien régime". To portretter i full størrelse av Catherina Den store hang til venstre for meg.

På det innlagte bordet mellom oss sto en praktfull gylden pekal støttet av steilende sorte hester. Ikoner, krusifikser, små oljemalerier deriblandt en Dubigny og en Teniers, fullt av graveringer og fotografier.

Stedet var et museum, og jeg som hadde trodd hun var fattig. Hun merket min forbauselse og sa: "Det tok meg 12 år å få tilbake disse skatter og resten av mine personlige eiendeler. De tøffe karene i Hjemmefronten (som hun kalte motstandsbevegelsen) tok alt i 1945. Bildesamlingen min ble spredd til alle kanter og mange ble ødelagt uten hensyn til verdien."

"Feilen var at min mann og jeg slo sammen alt vi hadde i 1923 da vi møttes og ble gift i Moskva. Jeg ledet et student-kor for å reise midler til hjelp mot hungersnøden, og han tjente som sekretær til den store oppdagelsesreisende og humanist, Fridtjof Nansen, som organiserte internasjonal hjelp for Russland."

"Vi tenkte aldri på å sette opp en liste over våre personlige eiendeler med tanke på skilsmisse, som folk gjør idag, for vi elsket hverandre, og fortsatte å elske hverandre helt til slutt."

"Som han sa under rettsaken, "Bortsett fra min hustru, har jeg aldri møtt noen som var villig til å gjøre hva jeg ville gjøre, nemlig å gi mitt liv for mine venner."

"Jeg ønsket å følge ham i graven, men hans siste budskap fra de døttes celle overtalte meg til å leve, og så ble jeg konfrontert med problemet hvordan jeg skulle holde legeme og sjel sammen.

"Jeg ble jaget ut av den leiligheten vi hadde eid i 10 år før krigen, beleiret av nysjerrige mennesker i hjem til venner som syntes synd på meg. Jeg fikk bare den lille pensjon som tilkommer armékapteiners enker, og måtte avslutte min bankkonto.

"Pressen agiterte for rettsak mot meg, skjønt jeg alltid hadde vært upolitisk. Da jeg til slutt fikk min manns aske og begravde den i hans elskede mors grav, forstyrret den norske presse gravfreden med sine fotografier og reportere.

"Slik var den hatefulle atmosfære som hersket da jeg måtte prøve å få tilbake min eiendom. Fremdeles har jeg ikke fått tilbake to av mine mesterverker. Men sønnene til to norske ambassadører, som min mann tjenestegjorde under, har identifisert resten av bildene mine, ett etter ett, som de som hang i mitt hjem før krigen.

F å v e n n e r

"Nå lever jeg av disse bildene, selger ett etter ett. Pussig nok ble en av mine lysestaker auksjonert bort sammen med 6 Louis XVI stoler som tilhørte Churchill, i København i Mars." Det tok henne også år å få tilbake leiligheten fra før krigen, og hennes økonomiske status var ikke klar før i 1965. "Og offisielt sier man i Norge at jeg ikke er blitt forfulgt," ler hun.

"Jeg har knapt turt gå over gaten til kjøpmannen" fortsetter hun. Da jeg falt og skadet meg så alvorlig ifjor at jeg måtte reise til et pleiehjem, tok de andre pasientene straks side for og imot meg. Overalt hvor jeg ferdes gir mitt gifte navn meg vanskeligheter, og jeg har bare et halvt dusin venner i Norge som jeg kan stole på. Jeg har ikke tur å reise utenlands.

"Men nå da jeg er økonomisk uavhengig, har jeg lyst til å komme "bort fra alt" til solen for å vinne igjen min styrke og mitt mot slik at jeg kan bruke mine siste år til å rehabilitere min manns rykte.

"Folk kan vel si at jeg som elskende hustru er forutinntatt. Men jeg v e t at han var en god mann, og jeg har upubliserte papirer som kan hjelpe til å bevise det. Jeg skal kjempe, kjemp kjempe ! "

I sin opphisselse hadde hun hevet stemmen, og hun hvisket: "Vi må ikke vekke oppmerksomhet. Jeg har måttet leie bort en del av leiligheten, og leieboerne kunne bli mistenksomme. Folk spionerer alltid på meg. Det er derfor jeg har trukket ned gardinene."

Vi gikk så inn i spisestuen hvor det hang to bilder av Rubens-skolen, og et tvilling-bilde til et av Sebastiano Ricci (1659-1734) i den Britiske Royal Collection. Vi satt ved et langt bord på gyldenlars stoler.

- 4 -

A r b e i d e i R u s s l a n d

Mot slutten av en forbausende festlig aften, mintes hun noen ord som hennes mann hadde uttalt ved en middag i Den norske legasjon i Moskva, like før jul 1929, like før han reiste for å starte en politisk karriere etter 12 år i Russland.

"Jeg må redde Norge og det norske folk fra katastrofen når Stormaktene kolliderer der. Jeg har arbeidet for ~~XXXXXXXX~~ ditt folk. Nå, kan jeg ikke arbeide for m i t t e g e t ? Vil du stoppe meg ?"

Hun fortsatte: "Hva skulle jeg si til det ? Jeg skulle ønsket at han fortsatte i diplomatiet hvor han hadde gjort en så god karriere, og gjorde mitt ytterste for å overtale ham til å gjøre det. Jeg forsøkte aldri å være noe ergjerrig på hans vegne (I never pandered to him, as is said)

"Men jeg kunne ikke stå i veien for ham i 1929, ikke etterat han hadde reddet titusener av russere, inklusive m a n g e jøder, fra hungersdøden.

"Nå er det min tur til å forsvare min manns minne".

Hun tør til og med sette sitt hatete navn på inngangsdøren, det eneste sted man vil se det i hele Norge.

Men for millioner av nordmenn, og millioner av andre over hele verden, er Quisling, nazi marionettleder i Norge, under krigen, fremdeles en QUISLING, sier the Sunday Citizen. Og alle Lars (?) Quisling's protester kan ikke forandre det.

Utklipp fra SUNDAY CITIZEN, January 8 1967.